

NORGES HØYESTERETT

Den 22. mars 2018 avsa Høyesterett dom i

HR-2018-568-A, (sak nr. 2017/2036), straffesak, anke over dom,

Den offentlige påtalemyndighet (statsadvokat Petter Sødal)

mot

A (advokat Halvard Helle)

S T E M M E G I V N I N G :

- (1) Dommer **Bergh**: Saken gjelder straffutmåling for grov uaktsom voldtekt.
- (2) A ble 3. januar 2017 tiltalt for overtredelse av straffeloven § 291, jf. § 292, for å hatt seksuell omgang med noen som var bevisstløs eller av andre grunner ute av stand til å motsette seg handlingen. Grunnlaget var i tiltalen beskrevet slik:

"Lørdag 26. desember 2015 om morgenen i en leilighet i --- gate 00 i X, mens B på grunn av søvn og/eller beruselse var ute av stand til å motsette seg handlingen, gjennomførte han vaginalt samleie med henne."
- (3) Tiltalen gjaldt forsettlig voldtekt.
- (4) Ved Aust-Telemark tingretts dom 15. mars 2017 ble A frifunnet. Tingretten fant det ikke tilstrekkelig bevist at fornærmede var ute av stand til å motsette seg samleiet.
- (5) Påtalemyndigheten anket til Agder lagmannsrett. Saken ble der behandlet ved lagrette. Lagretten svarte nei på spørsmål om forsettlig voldtekt. Nytt spørsmål om grov uaktsom voldtekt ble besvart med ja. Lagrettens svar ble lagt til grunn, og lagmannsretten avsa 9. november 2017 dom med slik domsslutning:

"1. A, født 00.00.1994, dømmes for overtredelse av straffeloven 2005 § 294, jf. § 291 bokstav b, jf. § 292 bokstav a, til fengsel i 1 – ett – år.

2. A dømmes til å betale 90 000 – nittitusen – kroner i oppreisning til B innen 2 – to – uker fra forkynnelsen av dommen.

3. Saksomkostninger til det offentlige idømmes ikke."

- (6) Lagmannsrettens dom er avsagt under dissens. Rettens mindretall, de tre fagdommerne, stemte for at straffen skulle sette til fengsel i ett år og seks måneder.
- (7) Påtalemyndigheten har anket straffutmålingen til Høyesterett. Det er gjort gjeldende at straffen bør settes til fengsel i ett år og seks måneder. Forsvareren har lagt ned påstand om at anken forkastes.
- (8) *Jeg er kommet til at straffen bør settes som påstått av påtalemyndigheten.*
- (9) Domfellelsen gjelder grov uaktsom voldtekt til vaginalt samleie.
- (10) Kvelden før handlingen hadde A og fornærmede, B, vært på samme utested. De kjente hverandre fra før, men var ikke nære venner. Begge hadde drukket mye alkohol.
- (11) Fornærmedes venninne, C, var på det samme utestedet. Hun og A var nære venner, og de to var mye sammen denne kvelden. B og A hadde lite kontakt med hverandre.
- (12) Ved 02.30-tiden om natten reiste C og B sammen til Cs leilighet. Begge la seg i Cs dobbeltseng og sovnet. I løpet av natten kom også A til leiligheten, uten at dette var avtalt på forhånd. Det videre hendelsesforløpet er i lagmannsrettens dom beskrevet slik:

"Tiltalte gikk og la seg i sengen mellom fornærmede og C. C våknet av at han kom opp i sengen og la seg under dynen. Han lå bak henne, og hun merket at han 'prøvde seg på henne'. Han førte hånden over hoften ned mot trusekanten. Hun skjøv ham bort, men han forsøkte seg en gang til. Da gikk C ut og la seg i stuen. ...

Voldtekten av fornærmede fant sted etter dette, uten at tidspunktet er kjent. Fornærmede våknet av at en mann lå over henne. Hun kjente et press mot brystet som gjorde det vanskelig å puste og kjente sterke smerter i underlivet. Hun gjenkjente tiltalte og forstod umiddelbart at han var i gang med å gjennomføre et samleie. Hun forsøkte å dytte ham bort, men han reagerte først ikke. Men like etter løftet han seg litt opp, og da kom hun seg ut av sengen og gikk inn på stuen.

Da fornærmede la seg, var hun iført singlet og truse. Nå hadde hun trusen nede på den ene ankelen. Det legges til grunn at tiltalte trakk ned trusen før han penetrerte henne."

- (13) Domfellelsen bygger på at A ikke visste eller regnet det som overveiende sannsynlig at B sov, men at denne feilbedømmelsen skyldes grov uaktsomhet fra hans side.
- (14) Det følger av straffeloven § 291 bokstav b at seksuell omgang med noen som er bevisstløs eller av andre grunner er ute av stand til å motsette seg handlingen, straffes som voldtekt. Strafferammen for grov uaktsom voldtekt er etter straffeloven § 294 fengsel inntil seks år.
- (15) Voldtekten omfatter i dette tilfellet samleie. Det innebærer at dersom handlingen hadde vært forsettlig, ville det etter straffeloven § 292 vært en minstestraft på fengsel i 3 år. Høyeste straff etter denne bestemmelsen er fengsel i 15 år. Det følger av Høyesteretts avgjørelser i Rt-2013-193 og Rt-2013-198 at normalstraffen for en forsettlig voldtekt til

samleie hvor det ikke foreligger spesielle skjerpende eller formildende omstendigheter, skal være ubetinget fengsel i 4 år.

- (16) Straffenivået ved grov uaktsom voldtekt er behandlet i lovproposisjonen, Ot.prp. 22 (2008–2009), side 235. Her heter det:

"Straffenivået for grovt uaktsom voldtekt er etter departementets syn for lavt. Når departementet går inn for en heving av straffenivået for forsettlig voldtekt med en minstestraft på fengsel i tre år ved voldtekt til samleie, må dette få betydning også for de grovt uaktsomme voldtektene.

I Rt-2004-1553 uttalte Høyesterett at det alminnelige straffenivået for den grovt uaktsomme voldtekt må ligge markant lavere enn ved forsettlig voldtekt, også i et tilfelle hvor lagmannsretten hadde lagt til grunn at det dreide seg om bevisst uaktsomhet, som nærmer seg forsetts grensen.

Forskjellen i straffenivå mellom forsettlige og grovt uaktsomme voldtekter etter straffeloven 1902 synes etter departementets mening for skarp. Straffenivået bør fastlegges slik at det er en mer glidende overgang i nivået mellom grovt uaktsom voldtekt og forsettlig voldtekt. Der den utviste skylden ligger tett opp mot forsett, bør straffenivået nærme seg minstestraften for forsettlig voldtekt."

- (17) Departementet ga altså uttrykk for at straffenivået for grov uaktsom voldtekt skulle skjerpes. Videre understreket departementet at straffen bør nærme seg minstestraften for forsettlig voldtekt der skylden ligger tett opp mot forsett. Bevisst uaktsomhet ble her trukket særskilt frem.
- (18) Dommen i Rt-2004-1553, som departementet viser til, gjaldt tre handlinger som hver for seg oppfylte de objektive vilkårene for voldtekt til samleie, men som likevel ble ansett som ett sammenhengende straffbart forhold. Fornærmede var 15 år gammel. Handlingene var klart mer alvorlige enn i denne saken. Straffen ble satt til fengsel i 8 måneder, hvorav 120 dager ble gjort betinget. Ved straffutmålingen ble det lagt en viss vekt på domfeltes personlige forhold.
- (19) Straffenivået ved grov uaktsom voldtekt er også behandlet av Høyesterett i Rt-2014-459. Om det generelle straffenivået uttaler førstvoterende i avsnitt 17:

"Etter en lovendring i 2010 er det fastsatt normalstraffenivåer for ulike former for voldtekt. Normalstraffenivået for forsettlig voldtekt til samleie av sovende kvinne er fengsel i fire år, jf. Rt-2013-198. Noe tilsvarende normalstraffenivå er ikke fastsatt for grovt uaktsom voldtekt. Det gjelder uansett hva slags form for voldtekt det dreier seg om. Etter mitt syn er det heller ikke grunnlag for å fastsette et slikt normalstraffenivå. Til det er saksforhold og straffverdighet ved de ulike formene for grovt uaktsom voldtekt for forskjellig. Straffenivået for grovt uaktsom voldtekt etter § 192 fjerde ledd må imidlertid som utgangspunkt være klart lavere enn for forsettlig voldtekt."

- (20) Domfellelsen i denne saken var etter den tidligere straffeloven, straffeloven 1902, men gjaldt hendelser begått etter straffskjerpelsene som ble vedtatt på grunnlag av Prop. 97 L (2009–2010), herunder heving av minstestraften for forsettlig voldtekt til tre år.
- (21) Ved den konkrete straffutmålingen i Rt-2014-459 la Høyesterett vesentlig vekt på at domfelte og fornærmede umiddelbart før den straffbare handlingene hadde hatt frivillig seksuell omgang. Det forelå også andre formildende omstendigheter. Straffen ble derfor satt til 360 timer samfunnsstraff med en subsidiær fengselsstraff på ett år.

- (22) Jeg legger til grunn at det ikke foreligger, og heller ikke bør etableres, noe normalstraffenivå for grov uaktsom voldtekt. Straffutmålingen må skje ut fra en vurdering av de konkrete omstendighetene.
- (23) Etter straffeloven § 23 andre ledd foreligger grov uaktsomhet bare "dersom handlingen er svært klanderverdig og det er grunnlag for sterk bebreidelse".
- (24) I dette tilfellet foreligger det etter mitt syn verken skjerpene eller formildende omstendigheter som bør tillegges vekt ved straffutmålingen.
- (25) Utgangspunktet for handlingene er noe spesielt ved at A tok seg ubedt inn i leiligheten. Ut fra opplysningene om at C og A var nære venner, og Cs opptreden da hun oppdaget A, kan dette etter mitt syn likevel ikke tillegges vekt.
- (26) At det er konstatert grov uaktsomhet, innebærer som påpekt at handlingen er svært klanderverdig. Lagmannsretten har imidlertid ikke lagt til grunn at A har vært bevisst uaktsom eller på annen måte utvist en skyld som kan ligge særlig tett opp til forsett. Slik saken er opplyst for Høyesterett, har jeg ikke grunnlag for å vurdere dette på annen måte enn lagmannsretten.
- (27) Aktor har vist til at det i lagmannsrettspraksis, selv om den er noe sprikende, synes å være etablert et straffenivå på fengsel i omkring ett år og seks måneder ved grov uaktsom voldtekt til samleie der det ikke foreligger særlige skjerpene eller formildende omstendigheter. Dette samsvarer med den gjennomgangen som er foretatt i lagmannsrettens dom i denne saken.
- (28) Etter mitt syn innebærer de klare signalene om en skjerpning av straffenivået som er kommet til uttrykk i lovforarbeidene, og som er fulgt opp i rettspraksis, at straffen i dette tilfellet må settes høyere enn fastsatt av lagmannsrettens flertall. Jeg er, som lagmannsrettens mindretall, kommet til at straffen bør settes til fengsel i ett år og seks måneder i samsvar med aktors påstand.
- (29) Jeg kan ikke se at det er grunnlag for å sette straffen ned som følge av lang saksbehandlingstid. Anmeldelse ble inngitt 17. februar 2016. Det er således gått litt over to år frem til dom i Høyesterett foreligger. En slik saksbehandlingstid ligger innenfor det normale, jf. Høyesteretts storkammerdom HR-2016-225-S avsnitt 36. Det er ikke konstatert vesentlig liggetid i saken.
- (30) At A har forklart at han ikke husker noe fra den aktuelle natten, og dermed ikke direkte har bestridt fornærmedes forklaring, innebærer ikke noen form for tilståelse som kan gi grunnlag for å redusere straffen.
- (31) Jeg stemmer for denne

D O M :

I lagmannsrettens dom gjøres den endring at straffen settes til fengsel i 1 – ett – år og 6 – seks – måneder.

- (32) Dommer **Indreberg:** Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende.
- (33) Dommer **Webster:** Likeså.
- (34) Dommar **Høgetveit Berg:** Det same.
- (35) Justitiarius **Øie:** Likeså.
- (36) Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne

D O M :

I lagmannsrettens dom gjøres den endring at straffen settes til fengsel i 1 – ett – år og 6 – seks – måneder.

Riktig utskrift bekreftes: